

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на Велко Ангелов Атанасов
на тема „Ислямският активизъм на Балканите”

Докторската дисертация на Велко Атанасов е съдържателен проект,настанил се с оправдано самочувствие в пренаселена територия на продукцията , белязана нерядко с плакатен критицизъм и предпоставени отговори на смущаващите дилеми,имплицирани от предизвикателствата на ислямския активизъм.Присъствие, репликирало убедително разликата между информираност и теоретически овладяна ерудиция. Продуктивен подход, преодолял привични сюжетни изкушения.

Похвалните слова към докторската теза намират основания в критично представените,макар и резюмирани достойнства , удостоверили плодотворно дистанциране от пред-зададени платформи , осъждащи активизираните форми на реанимирана религиозна идентификация, за да препратят директно към преживяване на „разнообразието” от теософистицирани заплахи за националната и международна сигурност. Достойнства, преодоляли дефектната оптика на идеологическите импликации- в разнообразните им , включително и неоконсервативни превъплъщения.Достойнства на труд,който преди да е регистрирал дефинитивните измерения на естеството на заплахите, е ангажиран с намирането на отговор на същинските,съдбоносно важни въпроси- защо и кое ражда това предизвикателство, каква е неговата специфика ,какви са поддържащите го социални потребности и социални мрежи,от които извира непресъхващата му енергия, какви са траекториите в развитието му, какви са възможностите и условията за възникване на ислямската идентичност или ислямска политическа идентичност,имплантирани в интимната основа на ислямския активизъм, за да родят и многообразието от организационни форми-социални движения, опозиционни , неформални групи ...

Продуктивното изследователското усилие е намерило респектираща подкрепа в портфолио от въпроси-задачи,структурирали релефни тематични предизвикателства .кои от проявленията на ислямския активизъм са характерни за Балканите , има ли ислямски движения,кои са структурните му агенти и рамките на спонсорирането му от вътрешни и външни фактори;в каква степен социалната изолация и икономическа изостаналост на определени етнически и религиозни групи са катализиращ фактор за радикализирането им ; каква е ролята на транснационалните мрежи от ислямски НПО за еволюцията на конкретни форми на ислямски активизъм; политизира ли се исляма,или по-скоро е налична тенденция за ислямизиране на политиката на Балканите и т.н. Въпроси , проектирали апробацията на поредица работни хипотези като нещо съществено от етоса на изследването, за да е възможна регистрацията на обосновани изводи, че тенденцията ,изразяваща динамиката на разпространение на ислямския активизъм е определяна все повече от вътрешни фактори и структурни агенти на Балканите ; че тя е насочена към формирането на ислямски социални движения и организации,споделящи локални цели и дневен ред, а не към радикализиране и разпространение на глобалния салафитски джихадизъм; че ислямският активизъм е

деклариран по различен начин в различна социална среда-при малцинствата е етноопределящ фактор, при мнозинствата- стимулира наметаната на официални ислямски религиозни общности в политическия живот; че социалната изолация и капсулиране са сред определящите фактори за радикализиране на формите на присъствие на ислямския активизъм и за възникването на различни идентичности ; че появата на ислямски движения и партии , на алтернативни ислямски организации имплицира много по-съществени измерения на заплахата за сигурността на Балканите и ЕС,отколкото предизвикателствата на глобалния салафитски джихадизъм . Сравнителните анализи /case study analysis/, снабдени с експертната на теренните проучвания,наблюдения и експертни интервюта верифицират работните хипотези и по специално регистрацията и специфичните измерения на присъствието на ислямския активизъм в отделни страни и региони .

Предметният профил , записан като анализ на същността и развитието на ислямския активизъм на Балканите дисциплинира изследването, поддържа вътрешен повествователен ритъм , същественото в отделните тематични сегменти . Целите на докторската теза са обслужени от критично представено и дискутирано понятие за ислямски активизъм,включващо форми на активност, произтичащи и използващи като мотивационна рамка и идентичност ислямската религия.Предложена е нова теоретично-аналитична рамка за декриптиране на съществени неща от профила на ислямския активизъм.Основанията- онауковената регистрация на дейностните профили на радикалните салафитско-уахабитски групи макар и важна сама по себе си , репрезентира скромни комплексно значими неща от развитието на социалните форми на ислямския активизъм ; предметното портретиране на правещите впечатление суфитски предизвикателства,сляли се с разпространението на ислямската духовност посредством активизма на политическите структури е лишено от цялостна проективност относно изследвания феномен и дори свръхконцентрацията на изследователска енергия в едно от най-ярките проявления на ислямското предизвикателство на съвремието- в остросюжетните форми на „салафитския джихадизъм” ще залинее в отчуждаващата го дистанция от адекватното промисляне на ислямския активизъм ,защото най-малко е negliжирана спецификата на социокултурната среда като лаборатория на всяка социално-политическа еруптивност. Механичният пренос в балканското социокултурно пространство на описания на активистки форми, регистрирани в друга среда има скромнен познавателен ефект.

Дисертационният труд не се вписва в привично-рутинни представи за структурно устройство,но се е сдобил със сполучливо позиционирана архитектуроника - въведение,пет основни раздела-глави , реферирани структурните рамки на тематични аспекти ,обсебени от проекциите на есхатологическа релегиозност,трансформирана в активен религиозно-нравствен кодекс със силно изразени социалноинтегрирани послания- за да се превърне в радикализиран, тревожно-провокативен за националната и международна сигурност „теософистициран” феномен и заключение с изводи-препоръки, реферирани трансформацията му в религия-политика. Въведението е мащабно,заключението с изводите-препоръки, фрагментарно.Привично, предметният наратив представя в уводната си част структуроопределящата технико-изследователска специфика и методологическите бележки за прилагания инструментиариум,но в случая е налице неовладяно манифестиране на методологически дискусии относно продуктивността на едни или други изследователски подходи,за да е поизлиняло представянето на предмета и обекта на изследване.. Щедрата индulgениция на методологическата рефлексия- представена не само в раздели А и Б на Въведението ,но и в своеобразно пролонгираното му продължение чрез припламващата дискусия по различни профили на темата в

следващата част ,паспортизирана в архитектурата на изследването като „Методология и теоретична рамка”,за да приключи с представен „пояснителен” план на стр. 59-61-поощрява предложението за допълнителна защита на мястото,структурните особености и съдържателна отлика на тези 60 страници. Наименованието на отделните раздели също би могло да бъде далеч по-информативно,защото едва ли е приемливо и още по-малко сполучлив стандарт озаглавяване на раздел като „Методология и теоретична рама”,на следващия като „Теоретична част”, на по-следващия - като „Емпирическа ...”.

Критичните бележки са инспирирани от потребността от по-голяма убедителност в основателността на аристократично разположилата се методологическа дискусия относно евристичността на различните теоретически подходи към изследвания проблем,но независимо от декларираните резерви , тематизираните в обемното въведение проблеми декларират отличната теоретическа кондиция на Атанасов. Приемливи са разсъжденията за достойнствата и проблемните зони във възможностите на структурния подход към изследваната проблематика,за евристичните проблеми на „рационализма” и обосновано делегирани многообещаващите достойнства на ТСД,интегрирала креативните възможности на критично преодоляваните методологически платформи.Темата на дисертацията не предвижда като проекция на предмета на изследване подобни дискусии - компресирано изложение би решило успешно методологическите терзания,за да се подобри вътрешния ритъм на разказа и преодолян неволния „синкретизъм”,разположил в съседство елементи на дискусията и нещо от съществените проекции на темата.Методологическото разточителство е родило методологичен дефект. Или,което е същото, да се разграничи територията на методологическата рефлексия от съдържателното поле на изследване , от сегментите,приютили структурни предизвикателства на докторската теза. Регистрираният привкус на повествователен синкретизъм е частен случай на проблема за ограничението ,като условие за съдържателност на предметно ориентираната изследователска рефлексия.

Достойнствата на изследователския продукт не са компрометирани от критичните бележки - подкрепата идва от убедителните свидетелства за постигнати значими резултати, от основателността на декларираната актуалност и значимост на темата,от съдържателната релевантност на записаните целеви ориентации и особено от лансираните работни хипотези,от продуктивността на платформата, дистанцирана от непродуктивни софистицирани инспирации ,от особения принос на Атанасов,потърсил верификацията на изводите-препоръки чрез експертните свидетелства на теренните проучвания. Отлична практика, стимулирала още едно скромно питане-как е определена съвкупността от респонденти,за да бъдат репрезентативни свидетелствата поддържащи съдържателността на верифициращите процедури.

Целевото портфолио е дало живот на разделите-глави като отделни,относително обособени предметни територии с локализираните тематични фокуси,поддържащи „вътрешния ритъм”,необходимата системност на изследването. Втората глава,представена като „Методология и теоретична рамка” наредява съмнения относно основателността на присъствието на т. „В”,озаглавена „Научен принос и практическо значение”/стр.19-21/, на т. 2.2 „Фактори,определящи спецификата на проявление на ислямския активизъм на Балканите” / стр.41-45/ и особено на т. 2.3 „Аналитично-прогностичен модел на ислямския активизъм на Балканите”/ стр.45-59/ от „Теоретико-аналитична рамка”/ стр.21-59/ ,която би трябвало да е апотеоз на изследването,матрица за дешифриране на присъствие и е трудно приемливо позиционирането ѝ в тази част-освен, ако не е мислена като предварително рамкирана хипотетична конструкция,чието верифициране е предвидено в следващите раздели.

В трета глава,редом с критичния преглед на западната , балканската и отечествена литература са операционализирани основни понятия на използвания познавателен модел в контекста на балаканската специфика,а четвърта е приютила прилагането на прогностично-аналитичния модел и резултатите от теренните проучвания в Босна,Санджак и България.Епистемологически е оправдано привличането на историческия контекст в развитието на ислямската религия, с последващото осмисляне на ислямския активизъм в условията на социално-политическите промени в началото на 90-те години,за да изкристализират основни изводи за актуалното му състояние и проекциите в сравнителна преспектива .В пета глава са тематизирани измеренията и последиците от ислямския активизъм за регионалната и европейската сигурност-въздействието върху балканските международни отношения ,евентуални последици за ОВППС на ЕС и на ОПСО,като не са пренебрегнати и евентуалните последици за българската външна политика.

Особеното в стилистиката на изследователския патос на Атанасов е проектирано от лансираните основни работни хипотези, регистрирали полезни изводи:процесите на ислямския активизъм като тенденция ще бъдат определяни все повече от вътрешни фактори и от структурирани социални агенти на Балканите, изместващи използвания потенциал на транснационалните ислямски мрежи на влияние; регистрирана е тенденция към формиране на ислямски социални движения или организации,преследващи локални цели и локален дневен ред- не обвързани с радикализации, излъчвани от разпространението на глобалния салафитски джихадизъм, за да се окажат актуалния проблем за сигурността на Балканите и на ЕС. Постигнатите научнообосновани резултати свидетелстват,че динамиката на процесите,обективиращи конкретиката на ислямския активизъм е специфична за отделните балански страни и декларирана по различен начин в различна среда ,че социалната изолация и капсулиране като характеристики на социалната среда са сред детерминантите,определящи по-радикални прояви на ислямския активизъм и обслужващи възникването на идентичности.

Успешно съдържателнта реконструкция на сравнително нов за Балканите феномен,спонсорирана и от емпирическите свидетелства от проведени теренни проучвания,позволява прилагането на аналитична рамка за създаване на прогностичен модел,описващ основните предизвикателства на ислямския активизъм за сигурността в национален,регионален и европейски контекст,или,което е същото,на модел,регистриращ възможните пътища за еволюиране на исляма и ислямистките социални движения и предоставящ щедри свидетелствна за съществени неща от т.н „постпреходни фрустрации” в региона . Приемлива е и основополагащата теза,че ислямското вероизповедание не е арена и никога не е било арена на противопоставяне,а по-скоро винаги е било предмет, в повечето случаи на успешни опити за политически контрол /особено за България след 1920 г./.

В иницирираната дискусия,относно продуктивността на различните теоретически подходи към изследваната проблематика е записана съществена бележка,че прилагането им за промисляне на текущите процеси на ислямски активизъм на Балканите не е погрешно,а по-скоро не особено продуктивно за обяснението на този феномен. Виновно е епистемологическото изкушение да се изследва ислямския активизъм в регистрираното му разнообразие от форми в страните от Близкия Изток и Северна Африка,т.е. наличната аналитична продукция е фокусирана предимно или върху проучване на глобалния тероризъм и последиците за Балканите,или е в плен на политико-философски декретирана обвързаност с конкретни дескриптивни анализи на идеологията,структурата и целите на различни ислямски организации. Липсващото е адекватен познавателен модел за изследване на ислямския активизъм на Балканите-най-

малкото защото тук няма оформени класически ислямски движения. Съществена особеност, изискваща нова аналитична рамка за постигането на спецификата на процесите в Балканския регион и тя е регистрирана във възможностите на теорията на социалните движения, мислена като своеобразен „синкретичен” подход, т.е. като междинна теория между структурния и рационалния подходи.

Аналитичната рамка е наложила операционализация на понятието ислямски активизъм. Регистрираното отсъствие на единна теория, която да изследва ислямския активизъм е наложило осмислянето му в контекста на теорията на социалните движения като общ феномен, интерпретиращ исляма като система от послания, идентичност и основа за колективни действия. Подход, разрешил теоретическото усвояване на протичащите процеси в сравнителен перспектива, за да е възможен немаловажния извод, че разпространението на салафитски идеи и процесът на дауа или сахва са двете крайни проявления на явлението в контекста на Балканите, а общата платформа използва като силна мотивационна рамка идеята за уммата-глобалната ислямска общност.

Хипостазираните три важни променливи /политически възможности, структурни агенти, културни рамки/, обслужват реконструкцията на конкретните форми на превъплъщение на ислямския активизъм: първата, регистрира в каква степен промените в политическата среда повлияват колективните действия; втората удостоверява наличието на мобилизационни структури, разгърнати от определени обществени групи и третата - продуктите на „културни мобилизационни рамки”, операционализирани на няколко нива-обществото като свързаност на истории, митове, символи-легенди, културен инструментариум и фаворитизирането на отделни негови елементи от различни социални групи, за да се ситуират разнопосочни, противоречащи си дискурсивни проекти. Като определящо за спецификата на присъствието на ислямски активизъм на Балканите е привидяно обстоятелството, че това е единствения регион в Европа, исторически заселен с мюсюлмани; че с изключение на Гърция, останалите държави от региона са управлявани и от атеистични режими, белязали особеностите в историческото му развитие най-малко в две посоки-продължителна изолираност на мюсюлманските общности от тенденциите в развитието на ислямската мисъл и тревожен имунен дефицит на официализираните ислямски общности в условията на либералната демокрация срещу настъплението на секти, НПО и фондации от Близкия Изток. Ембрионалната гражданска политическа култура на тези общества регистрира своеобразията на социална среда, улесняваща опитите за политизиране на религията. Непренебрежими са и доминантните стереотипи във възприятията на християнските общности на исляма и мюсюлманските общности, за да се превърнат в лесно манипулируеми елементи на обществените нагласи. Пряка проекция на този фактор е и възприемането на религията като белег на национална идентичност. Според Атанасов, спецификата в развитието на обществените практики на Балканите минимизира приложимостта и продуктивността на подходите на западната политическа мисъл при изследване на ислямските общности.

Системно промислената социално-политическата среда на Балканите, базирана върху елементи на ТМО и теорията на социалната мобилизация, върху институционално-ретроспективен анализ на развитието на ислямските общности и държавите-нации предлага продуктивни възможности за регистрацията на характерни особености на ислямския активизъм, за съдържателно тематизиране на отношението религия-държава, мнозинство-малцинство, на институционалното развитие на ислямските общности, на своеобразието в присъствието на външните и вътрешни фактори в този процес и т.н. Резултатите от целевите импликации на този подход са мислени като съществено условие и основа за последващ анализ на регистъра от

проявления на трите основни променливи- политически възможности,структурни агенти ,културни рамки и стереотипи , описващи кондицията на средата и регистриращи подлежащото на потенциална мобилизация, способно да спонсорира възникването на ислямски движения,или да регистрира признаци за определена опозиционна политика,характерна за някои форми на ислямския активизъм.

Трите променливи , осмислени вече в контекста на теорията на социалната мобилизация удостоверяват действието не само на външните, но и на вътрешните фактори,определящи динамиката на ислямския активизъм.Те са операционализирани на основата на наличния и достъпен теоретичен материал и свидетелства от реализираните емпирични изследвания ,за да се постигне практическо отделяне на две от декларираните форми на присъствие на активизма-ислямизация,свързана с доминация на външни фактори и завръщане на местното мюсюлманско население към ислямската религия,под определящо въздействие на груповата динамика,характерна за определени социални слоеве от населението. Верифицирани са хипотези,свързани с тенденциите в развитието на ислямския активизъм и естеството на заплахите в национален,регионален и европейски мащаб.

В контекста на балканската специфика, изградения познавателен „модел” регистрира принципна дихотомия между държави с мюсюлманско малцинство /България/ с тези, където то е преобладаващо мнозинство /Босна и района на Санджак/,за да е обяснима различната динамика в развитието на процесите на ислямския активизъм. Подобно разграничение е продуктивно и в друго отношение,доколкото извежда на преден план изследването на структурния елемент на ислямския активизъм и неговия социален резонанс. Ислямският активизъм, разглеждан като общ феномен,интерпретиращ исляма като система от послания ,идентичност и основа за колективни действия позволява промислянето на процесите в сравнителна перспектива, за да е възможна и идентификацията на неговите крайни форми . Определящите за ислямския активизъм фактори-тълкуване,идентичност и колективни действия, подкрепени и от емпиричните свидетелства на теренните проучвания демонстрират ,че за глобалния салафитски джихат същностно е силовото действие,докато за процесите на дауа водеща се оказва промяната в идентичността на социалната база,сред която действат организации като Мюсюлмански братя. Процесите на дауа, на ислямското възраждане и навлизането на алтернативни на традиционните ислямски течения са позиционирани в другия край на спектъра от проявления на ислямския активизъм.

Не на последно място сред съдържателните достойнства на изследването е реализирания анализ на динамичното взаимодействие между трите променливи на ТСД, регистрирал съществени неща от наблюдаваните промени,т.е. дали са декларирани съществени белези на формиращо се ислямистко движение,или е декларирана групова инициатива, с проекции на институционални амбиции. Индикирани са необходимите условия , инициращи формирането на ислямистко движение като : структурни процеси на промяна,възприемане на заплахата или възможност от промяна, активизирано разпространение на влияние на определено религиозно течение като признак за формиране на социална база и устойчивото ѝ разширяване,проповядване и отпочване на конкретни опозиционни действия,религиозно осъзнаване и оформяне на мюсюлманска ,а след това и на ислямска политическа идентичност.В анализа на мобилизационните структури са взети под внимание социалните,личностни и групови промени,свързани с формирането на първична и вторична идентичност, а „културните рамки” са изследвани в контекста на тяхната валидизираност и употребимост за целите на опозиционното строителство. Посочено е мястото на Балканите и отделните страни в идеологията на ислямските движения и

най-вече е направен опит да се опише в каква степен ислямските движения откън оказват социализиращ натиск ,за да е регистриран и определен резонанс сред населението от региона.

В разработвания модел е използвано понятието транснационални мрежи за влияние,за да се подчертае, че глобалния салафитски джихат и ислямското възраждане чрез дауа имат различни мотивационни рамки,но общи структурни агенти-това са ТИМВ и най-вече най-известните между тях-ислямските неправителствени организации.Предлаганият прогностично-аналитичен модел на ислямския активизъм предполага три равнища на анализ за удостоверяване на присъствие:базирано на систематизирана емпирична информация разпространение на ислямски мрежи на Балканите,като етап в намиране на отговор дали ислямския активизъм е външен процес, или се е сдобил вече със собствена динамика на присъствие;анализ на промените на социалната среда и религиозните възгледи на мюсюлманското население и накрая,приложена ТСД относно наличието и зараждането на вероятни движения в региона.

В разделите ,приютили критичния обзор на западната, балканската и отечествената литература е демонстрирана радваца аналитичност, установила, че след промислянето на западната теоретична продукция все така остава въпроса „какъв в същност е проблема” , как трябва да бъде изследван и операционализиран в контекста на балканската специфика. Не са пренебрегнати и усилията на българските изследователи посветени на политическите импликации на исляма, като е посочено, че субективната интерпретация , пристрастния анализ,отсъствието на теренни изследвания са фамилен белег и на преобладаваща част от отечествената продукция.Особено полезни - не само за целите на изследването- са аналитическите фрагменти,ангажирани с филтриране на съдържанието на използваната терминология-мюсюлмански и ислямски фундаментализъм, референтите на различието между мюсюлманска и ислямска държава ,радикален ислям,уахабизъм /саудитски вариант на салафизма/,ислямизъм-или политически ислям като форма на инструментализиране на ислямската религия от личности,организаци и групи,преследващи политически цели. Политическият ислям е деклариран като основополагащ елемент на ислямския активизъм,докато салафизмът като крайно течение на сунитите- традиционалисти е ангажиран с ислямизиращи процеси в обществената среда..

Регистрирана е общата характеристика на ислямизма,фундаментализма и салафизма произтичаща от мобилизационна рамка, обсебена от идеализирани представи за ранното ислямско общество,от желанието да се възстанови първоданната чистота на вярата.Различното им позициониране в регистъра от възможни отношения към политиката детерминира и различната им служебна роля в генерирането на заплахи за сигурността на Балканите и ЕС. Ислямистите са по-действено ориентирани, фундаменталистите - по-съзерцателни,а салафитите са резервирани в голямата си част от политически начинания и не преследват като цел смяната на политическата система.Теренните проучвания предоставят полезна информация за размишление относно еволюцията на ислямизма към неопундаментализъм и проектират основите на плодотворен дискурс за тематизация на различията между умерени и радикални ислямисти в условията на Балканите.В проектни контури са забележими и установени разлики във фактическото им присъствие в отделни страни от региона.Допуснато е ,че развитието на ислямския активизъм,би могло да предизвика международен натиск,който да социализира искането за създаване на нови държавности - подобна лоша прогноза не е лишена от основания и във взаимоотношенията между България и Турция. Според Атанасов на този етап ислямския активизъм по-скоро се политизира, за да придобие чертите на ислямско движение в Босна,докато в България е индикирана

само дейността на отделни структури и активисти. Присъствието на структурни агенти обаче не трябва да се подценява, понеже в държавите, в които мюсюлманите са малцинство, възможното им капсулиране може да роди и паралелна на държавната власт, или което е същото, да реанимира т.н. „феодализация“.

В емпирическата част на изследването е записано, че опозиционната политика на българските турци е далеч от типичните характеристики на ислямския активизъм като използваната мотивационната рамка по-скоро е проектирана от етническата принадлежност, отколкото от религиозната. С особена полезност е консолидиращия извод, че стремежът към групова самоидентичност и преследването на групови интереси е определяща черта в социализацията на помаците. Емпирическите показатели от теренните проучвания са валидизирали за България четири от от лансираните работни хипотези: определяна през 90-те години от международните ислямски мрежи тенденцията в динамиката на ислямския активизъм индикира все по-органична обвързаност с иманентни вътрешни фактори и „агенти“; налице е и тенденция, към формиране на ислямски социални движения или организации, преследващи локални задачи и дневен ред, а не към радикализиране и разпространение на глобалния салафитски джихад; социалното капсулиране е хранителната среда за по-радикални проявления на ислямския активизъм и за възникването на различни идентичности в рамките на мюсюлманската общност; процесите на ислямския активизъм в някои случаи целенасочено се използват от трети страни. Тревожна е тенденцията, отразила нарастващата виталност на четвъртата хипотеза-особено що се отнася до постигането на вътрешнополитически цели.

Теренните проучвания потвърждават и повечето от лансираните хипотези относно случая Босна и Санджак, като новото е записано във вече известното лапидарно заключение-при малцинствата ислямският активизъм е проектиран като етноопределящ фактор, а при мнозинствата стимулира регистрирани опити за намеса на официалните ислямски религиозни общности в политическите процеси. Записани са и допълнителни изводи от теренните проучвания, верифицирали и останалите предварително лансирани работни хипотези, за да е възможен обоснования извод, че именно процесите, изразили възникването на ислямистки движения и ислямски партии са драматично определящ, крайно актуален проблем, излъчващ същинските предизвикателства за сигурността на Балканите и ЕС, а не проекциите на глобалния салафитски джихадизъм –независимо, че динамиката на тези процеси е строго специфична за отделните балкански страни. Приемливи са и изводите от теренните проучвания регистрирали особена значимост за развитие на ислямския активизъм на Балканите на формите и начините на разрешаване на оформящия се конфликт в Санджак, както и политическите импликации на изхода от пагубното за страната статукво в Босна и Херцеговина. Искането за автономия на Санджак е предизвикателство не само за ЕС, но би могло да даде тласък за развитие на мюсюлманските общности на Балканите включително и в България.

Регистрираните последици от развитието на ислямския активизъм в национален, регионален и общеевропейски контекст са разположени основно върху две плоскости-правна и проектирана от гледна точка на сигурността. Правните кореспондират с усилията на ислямските вероизповедания за промени в конституциите или в националните законодателства за признаване на статута им на малцинства /България/, или за включване на предписания от шериата в светското законодателство - Босна и Херцеговина. Правните аспекти ще присъстват забележимо в преговорите за членство в ЕС, като ще е особено наложително изграждането на политически механизми, които да гарантират не само правата на човека, но и принципите на светската либерална демокрация.

Спонсорираните от достойнствата на дисертационния труд на Велко Атанасов критически подстъпи към по-цялостното промислане на съдържателните му предизвикателства, са резервирали място за похвални слова за избора на темата - той прочее сам е посочил нейната актуалност, привидяна в многопосочните предизвикателства на този феномен за националната и международна сигурност. Съдържателно са реконструирани основополагащите измерения и специфика на присъствие на ислямския активизъм на Балканите, а теренните проучвания са предимство при верификацията на лансираните хипотези. Инвестираната смелост в изследователското начинание и научната добросъвестност демитологизират немаловажни неща, записани в утвърдени и политически обгрижени клишета и в просмукани с преднамереност теоретически упражнения. Основателни са претенциите за формулирани основни научни приноси, съдържащи се в дисертационния труд. Представените осем публикации са отразили съществени резултати, фиксирани в докторската теза. Авторефератът отразява адекватно основните композиционни особености на дисертационния труд.

Остават проблемите с ограничението, споделящо предписанията на темата, допълнено с пожеланията за продуктивно ревизиране на методологическия „фундаментализъм”. Или, което е същото, остава като предизвикателство посланието за известна препоръка на архитектониката на изследването, за да се разграничи методологическото по-ясно от теоретическото, подходите - от съдържателното разкриване на ислямския активизъм.

Дисертационният труд на Велко Атанасов има достойнствата на завършен научен продукт демонстрирал убедително сериозен теоретически потенциал и решил на високо равнище значим изследователски проблем. Съдържанието на дисертацията е по-богато в сравнение с ограничената перспектива на критичната му инвентаризация. Атанасов оперира с изложение в сравнително ясен епистемологичен контекст - нормално позиционирано, с предметно зададени реферативни рамки, независимо от промъкващи се структурно-неориентирани сюжетни линии на разказа, преливащи в отделни сегменти в „комуникативен солипсизъм”. Критичният патос на бележите не дефинира очаването, че предизвикателствата пред „най-адекватното” постигане на обекта предполагат наложително прередактиране и още по-нататък и по-императивно-съдържателно пре-акцентиране на аспекти на изследването. Радваща и най-вече по-продуктивна би била една по-избистрена вътрешна програма на това богато съдържание, която да даде повествователна стройност на аналитичния разказ.

Всяко теоретично изследване е характеризирано с известна мяра научна значимост на приносите, определящи неговата самоличност. Съдържателните достойнства на изследването предлагат основанията за убедителността на подобна мяра, защото смисловото ядро на анализа свързва в едно обективните корелати на докторското начинание и интелектуалните му основания. Достойнства, които ми дават основание да предложа на Научното жури да ги приеме с позитивен вот и да присъди на Велко Атанасов научно-образователната степен „доктор”.

20.02.2012 г.

Проф. д-р А. Рангелов